

Aniž bych chtěl jen na okamžik znevažovat půdu, z níž jsem vyrostl, a slunce, pod nímž jsem dozrál, nehodlám jim přiřítat větší význam, než jaký skutečně mají, neboť člověk není strom. Je schopen přemísťovat se z místa na místo a odcházet *i se svými kořeny* z krajiny, jež se stala postupně neplodná, na pobřeží anebo do hor, kde se jeho duchu a sklonům daří lépe než jinde. Nevidím důvod, proč dávat minulosti přednost před přítomností a budoucností, neboť je to na štěstí mé vědomí přítomnosti a můj záhadný vnitřní oheň, jež mi dělájí dnes a zde starost i radost. Ani na okamžik se nedomnívám, že by už nebylo co dělat anebo, přinejmenším, že větší část dobrodružství, na němž se svým životem podílím, by už byla za námi.

Naopak: dobrodružství ducha, do něž jsem vstoupil před desítkami let, o jehož možnosti jsem zápolil spolu se svými předchůdci i současníky, dozrálo natolik, že je možné konečně svléct kůži příliš těsnou a pohlédnout do démantových očí nových překvapení. Konečně disponujeme takovým množstvím informací, že v rezonanci s našimi zaostřenými instinkty dávají reálnou naději na duchovní revoluci, o jejímž příchodu nás s příkladnou vytrvalostí a sebejistotou ujišťovala mohutná intuice André Bretona. Konec klasické filozofie, jež je spíše než manifesty a antimanifesty vyjadřován podivuhodnými supradisciplinárními úvahami na témata, jimž bylo až dosud upíráno intelektuálním vědomím důstojné místo, potvrzuje správnost radikálního kroku, který učinil Bretonův surrealismus, jež byl i nebyl filozofií, psychologií, kosmogonií, básnictvím, futurologií, magií, sociologií, etikou a čert ví čím ještě, jež byl i nebyl čímkoliv z toho a mnohem víc než vším dohromady, jež byl nezařaditelný do jakékoliv příhrady dosavadního noetického uspořádání, jak je koncipovala racionalistická konstrukce našeho poznání.

S potěšením, jež není prosto zlomyslnosti, mohou surrealisté v posledních desetiletích sledovat, jak se jejich kdysi inortodoxní témata stávají ohnisky nových vědeckých hypotéz, jak se nezadržitelně hrouť i poslední sloupy racionalistických představ o „rozumném“ uspořádání světa a s nimi i o vysoké ceně našeho digitálního poznání, jak se problém chaosu předsunuje problému řádu, problém náhody problému zákona, jak problém polydimenzionality překračuje hranice mezi psychikou a fyzikou, jak se vyplňuje Bretonova předpověď dialektického zrušení subjektu a objektu a jak je lidský rozum, at se mu to líbí nebo ne, postřikován do oblastí, v nichž konečně musí doznat, že posvátný dualismus ducha a hmoty, ovládající dva a půl tisíce let všechny vzájemně se potírající „idealistické“ a „materialistické“ filozofické školy, že tento dualismus, jež je i dualismem dobra a zla, užitečnosti a neužitečnosti, omylu a pravdy a jež se převracel tu ve prospěch „ducha“, tu ve prospěch „hmoty“, je kapitálním nesmyslem, jež neobstojí v ohni skutečně dialektického poznání a pod tlakem komplexnějších dat o funkcích a způsobech existence vesmíru.

Jakkoliv se nezměnil ani o vlas cíl, jež si surrealismus předsevzal na samém počátku své činnosti, totiž cíl *permanentního osvobodování lidského ducha* a s ním člověka v celé jeho psychosociální konstelaci, jež se ovšem mění s každým historickým posunem a civilizací, změnila se od dob klasického surrealismu nepochybně celá řada noetických předpokladů a parametrů, za nichž bylo toto osvobodování představitelné. Je třeba říci, že jsme zkušenější. Už Breton sám zavrhl za svého života představu, která ho ovládala od poloviny dvacátých až do konce třicátých let, představu, že postačí vyčkat neodvratné sociální revoluce, aby bylo možné dospět bez dalších větších problémů ke konsekventnímu osvobození člověka. V této představě až děsivě finalitní, a tedy antidialektické, jež se, zbavena vši dobové mytologie, ukázala být prachspřoutou religiózní fikcí, zaplatil surrealismus svůj tribut duchu doby, jež si v boji s bujícím fašismem a nacismem neuvědomila, že fašismus může mít různé tváře. Budiž tu řečeno ke chvále Bretonova postřehu i osobní odvahy, že tento tribut neplatil surrealismus ani příliš dlouho, ani bez výhrad.

Dnes víme, že požadavek *totálního* osvobození člověka nemůže být než zbožným přáním a je založen na idealistické dezinterpretaci světa, ostatně tak jako každé přání po absolutní dokonalosti čehokoliv. Také iluzí o mytických možnostech sociálních revolucí, ať už jakkoliv svůdně diskurzivně podložených, jsme se mohli zbavit na základě názorných historických zkušeností celkem snadno a rychle: rozhodně mnohem rychleji než ti, kteří nám minulých padesát let vyčítali, že nesetrváváme ve všeobecné zaslepenosti, ale na druhé straně nám, sami mrtví, neustále chodili na pohřeb, jenž se nekonal. Tím, že surrealismus dávno odložil ideologické brýle leninismu a trockismu a že dnes vidí historické procesy komplexněji, a tím i strážlivěji, není ovšem ochoten vylévat po vzoru vyděšených defetistů s vaničkou i dítě a odmítat myšlenku na asanační význam sociálních revolucí jen proto, že chápe jejich historickou podmíněnost, omezenost, a dokonce i navýsost nebezpečnou zneužitelnost kontrarevolučními, mocenskými silami společnosti. Není ochoten odmítat myšlenku sociální revoluce, neboť je na společensko-politické úrovni stále ještě jednou z racionálních součástí každé oprávněné vůle k revoltě proti silám entropie svobody. Události z konce osmdesátých a počátku devadesátých let tohoto století ve střední a východní Evropě nám ostatně ukázaly dosti názorně, že všechny řeči o takzvané „historické překonanosti“ revolucí, o jejich údajné praktické neproveditelnosti za podmínek vysoce vyvinuté informační techniky a vyspělé organizace represivních aparátů, stejně jako o jejich politické neúčinnosti v civilizačním korzetu společenského bytí, nejsou než breptáním konzervativních duchů, jejichž nejzbožnějším přáním je, aby se svět, o němž se domnívají, že jej drží v hrsti, ale jenž drží v hrsti je, už konečně nedal změnit.

Zdůrazňuji znovu: surrealismus si je dnes plně vědom omezených možností sociálních revolucí i jejich nebezpečí, ale jakkoliv připomínají veškerá úsilí